

Mellemholm

En gravplads fra romersk jernalder

AF
MARIE VANG
POSSELT

I sensommeren 2014 udgravede Nordjyllands Historiske Museum 10 jordfæstegrave fra yngre romersk jernalder og ældre germansk jernalder (ca. 200-400 e.Kr.). Gravene indgår i en gravplads, der strækker sig over et undseeligt plateau på sydsiden af Mellemholm-bakkeøen mellem Aalborg og Nibe. Et område, der siden 1990'erne været kendt som en rig detektorlokalitet. Metalsmykker fundet i muldlaget vidnede om, at en jernaldergravplads med velbevarede gravgaver her var ved at blive pløjet i stykker, og værdifuld viden om periodens gravskik var ved at gå tabt. Siden 2009 har museet derfor foretaget årlige

Arkæolog Karen Poulsen under udgravning af en kvindegrav. Man får tydeligt et indtryk af det velbevarede skeletmateriale

Eksempel på grav under nedpløjning. Dele af underben, arme og kraniet er for længst bortpløjet. Flere grave var i endnu sørgeligere forfatning.

Eksempel på velbevaret grav. Her er en kvinde begravet med et lerkar, to bronzefibler (dragtnåle), en benkam og en tenvægt. Kun skelettet og lerkaret kan ses på billedet.

udgravninger på stedet, bl.a. med økonomisk støtte fra Kulturstyrelsens pulje for dyrkningstruede lokaliteter, og med en god portion velvilje fra lodsejeren.

Årets udgravning var tænkt som hurtigt overstået. Tidligere års udgravningsresultater havde ikke efterladt meget håb om, at der ville fremkomme mere end et par grave. Ikke desto mindre stod vi pludselig med 10 nye grave. Til sammenligning havde vi fundet seks grave fordelt over de forudgående års udgravninger. Nu var det om at rubbe neglene. Undergrunden i området er kridtholdigt, hvilket giver optimale forhold for bevaringen af kalkholdigt materiale som skeletter. Samtidig var de døde gravlagt med metalgenstande, benkamme og lerkar. Tilsammen gav det en del arbejde med udgravningen af hver enkelt grav. Skeletterne blev nænsomt rensset frem og registreret på stedet, mens en del af gravgaverne blev taget op i præparat for at blive udgravet inden døre af konservatorer.

Indtil nu er der således fundet 16 grave på gravpladsen, og da et ukendt antal grave må formodes at være ødelagt af den mo-

derne pløjning, har den oprindeligt været endnu større. Et antal grave i sølle forfatning med kun få cm af gravfylden tilbage og kun få eller slet ingen knogler illustrerer den kritiske situation. Til gengæld var andre grave anlagt så dybt, at både skelet og gravgaver endnu lå mere eller mindre uforstyrret. De foreløbige udgravninger viser et sammensat gravmiljø med både mænd og kvinder, rige og fattige, men ingen børn. Gravene følger nogle få overordnede retningslinjer, men viser derudover stor variation i både gravlagtes leje, gravens størrelse og dybde, samt i antallet og variationen af gravgaver. Overordnet set er de alle jordfæstegrave, orienteret øst-vest med hovedet mod vest, og meget tyder på, at hver gravs hovedende var markeret af en stor sten.

De døde blev begravet i forskellige variationer af udstrakt rygleje eller på siden med optrukne ben, også kaldet hocker-stilling. Med sig fik nogle et meget personligt udvalg af gravgaver, mens andre kun fik ganske få, hvis nogen overhovedet. Der er stor variation i gravudstyret – mens nogle af de døde er begravet med ingen eller kun få gravgaver som en benkam, et lerkar og/eller en kniv, er andre gravlagt med et langt mere prangende udstyr. Især skal en kvindegrov med en flot rosetfibel fremhæves som en af de bedst udstyrede grave. Rosetfibler blev båret af kvinder fra de øverste samfundslag og var forbeholdt de få. Fra hele det danske område kendes kun lidt over 60. De dateres typisk indenfor en ganske snæver tidsramme i romersk jernalder, fra ca. 210-260 e.Kr. Rosetfiblen fra Mellemholm har indlagte blå sten af glas, hvilket er en typisk jysk variant. Den gravlagte kvinde har måske været den lokale høvdingss hustru eller datter.

En anden grav er interessant pga. sit store antal bevarede metaldele. Her lå en kriger begravet med sit våbenudstyr: en

Den store kampkniv fra krigergraven. Denne type knive findes i større antal fra våbenofferfundet ved Illerup Ådal.

29 cm lang kniv, et bælte med talrige jernbeslag og rasleblak, en ildslagningssten og et ildstål. Desuden også en benkam. Alle disse genstande er krigerudstyr, der er typisk i jyske mandsgrave. Og våbnene var blodig alvor. Perioden er kendetegnet ved ufred og krig, bl.a. pga. uroligheder forbundet med den begyndende opløsning af Romerriget omtrent 1.000 km syd for de nordjyske egne. I Illerup Ådal ved Skanderborg er fundet et stort våbenofferfund, der er resultatet af et stort slag, hvor to hære med hver over 1.000 mand er tørnet sammen. Våbenudstyret i krigergraven fra Mellemholm har en direkte parallel i våbensæt i våbenofferfundet ved Illerup Ådal, samt i tidligere udgravede våbensæt fra Mellemholm-gravpladsen.

Pga. de optimale bevaringsforhold for gravmateriale på Mellemholm er det af stor vigtighed at få udgravet pladsen, inden gravene alle ødelægges af ploven. Ikke kun giver udgravningerne en personligt fortælling om hver enkelt gravlagte med sygdomshistorie, alder, størrelse og erhverv, men også en mere nuanceret viden om det velstående miljø, der findes i Limfjordsområdet igennem jernalderen og vikingetid. Et velstående miljø, der giver sig til kende i forskellige rige fundområder fra jernalderen, og som bl.a. skyldes Limfjordens placering på sejlrueten mellem romerriget og Østersøområdet med et dominerende rigdomscenter på Sjælland. Kun et par kendte grave ligger endnu uudgravede tilbage på Mellemholm, og det er uvist, om vi nogensinde får den fulde afgrænsning af gravpladsen. Desuden mangler vi endnu med sikkerhed at finde den boplads, hvor de gravlagte har levet deres liv.